- **Kristendommen startet som en liten jødisk bevegelse i Judea rundt år 30 e.Kr.**
- **Innen år 100 fantes kristne menigheter i de fleste store byer rundt Middelhavet.**
- **Spørsmål: Hvordan kunne en henrettet jødisk lærer få en slik innflytelse?**

De kristnes budskap:

Jesus fra Nasaret:
Ble korsfestet ca. år 30 e.Kr. under Pontius Pilatus, sto opp igjen fra de døde

Apg 2,22-24 (Peter-pinse) Israelitter, hør disse ord! Jesus fra Nasaret var en mann som Gud pekte ut for dere med mektige gjerninger og under og tegn som Gud lot ham gjøre blant dere. …Han ble utlevert til dere, … og dere naglet ham til korset og drepte ham. Men Gud reiste ham opp og løste ham fra dødens rier. Døden var ikke sterk nok til å holde ham fast.

Hva var årsaken til den raske spredningen?

Hva var årsaken til den raske spredningen?
1. Pinsedagen - DHÅ
2. Forfølgelse

- Startet umiddelbart – rett etter pinse
- Apg 4,1-4 Mens de ennå talte til folket, ble de overrasket av prestene, sjefen for tempelvakten og saddukeerne, som var opprørt over at de underviste folket og forkynte oppstandelsen fra de døde ved Jesus. De pågrep dem og satte dem i fengsel til dagen etter, …. Men mange av dem som hadde hørt budskapet, kom til tro, og tallet på menn var nå omkring fem tusen.

Hva var årsaken til den raske spredningen?
2. Forfølgelse – **Stefanus** første martyr ca år 35

- Apg 8,1 Saulus var enig i drapet på Stefanus. Samme dag brøt det løs en kraftig forfølgelse mot menigheten i Jerusalem. Alle unntatt apostlene ble spredt omkring i Judea og Samaria.

Hva var årsaken til den raske spredningen?
2. Forfølgelse

- Apg 11,19-21 De som var blitt spredt på grunn av den forfølgelsen som begynte med Stefanus, reiste omkring, helt til Fønikia, Kypros og Antiokia. Men de forkynte ikke Ordet for andre enn jøder.
- Da noen av dem, folk fra Kypros og Kyréne, kom til Antiokia, forkynte de evangeliet om Herren Jesus også for de gresktalende. Og Herrens hånd var med dem, slik at mange kom til tro og vendte om til Herren.

Hva var årsaken til den raske spredningen?
2. Forfølgelse

- Apg 11,19-21 De som var blitt spredt på grunn av den forfølgelsen som begynte med Stefanus, reiste omkring, helt til Fønikia, Kypros og Antiokia. Men de forkynte ikke Ordet for andre enn jøder.
- Da noen av dem, folk fra Kypros og Kyréne, kom til Antiokia, forkynte de evangeliet om Herren Jesus også for de gresktalende. Og Herrens hånd var med dem, slik at mange kom til tro og vendte om til Herren.

Hva var årsaken til den raske spredningen?
1. Pinsedagen - DHÅ
Hva var årsaken til den raske spredningen?
2. Forfølgelse

- Apg 13,1 I menigheten i Antiokia var det noen profeter og lærere: Barnabas og Simeon med tilnavnet Niger, Lukius fra Kyréne, Manaen, pleiebror til landsfyrsten Herodes, og dessuten Saulus.

- Lukius ble etter tradisjonen den første biskop av Kyrene

Hva var årsaken til denne raske spredningen?
2. Forfølgelse
Paulus - forfølgeren:
"Jeg har forfulgt Guds menighet og forsøkt å utrydde den." (Gal. 1,13)

"Jeg var en spotter, en forfølger og en voldsmann." (1. Tim 1,13)

Hva var årsaken til denne raske spredningen?

2. Forfølgelse

Paulus - misjonæren:

2 Kor 6,4-5 Nei, vi viser oss som Guds tjenere på alle måter: med stor tålmodighet i motgang, nød og angst, under mishandling, i fengsel og i opptøyer, i hardt arbeid, i nattevåk og sult.

2 Kor 11,25 Tre ganger er jeg blitt pisket, én gang steinet, …

Hva var årsaken til denne raske spredningen?

2. Forfølgelse – andre kilder

Suetonius, historiker (ca. 69–122 e.Kr.): ***Keiserbiografier: Claudius* 25.4**

«Han [keiser Claudius] utviste jødene fra Roma fordi de stadig skapte uro på oppfordring av en viss Chrestus.»

Apg 18,2 Her (*i Korint*) traff han en jøde som het Akvilas, født i Pontos. Sammen med sin kone Priskilla var han nylig kommet fra Italia på grunn av keiser Claudius' påbud om at alle jøder skulle forlate Roma.

Hva var årsaken til denne raske spredningen?

2. Forfølgelse – andre kilder - **Tacitus (56-120) historiker**

- *"For å bli kvitt ryktet [om at han selv hadde tent på byen], la Nero skylden på en gruppe som ble hatet for sine avskyelige handlinger, og kalte dem 'kristne'. Kristus, som de tok navnet sitt fra, ble henrettet av Pontius Pilatus under Tiberius' regjering. Dette overtroiske hatet ble midlertidig stoppet, men brøt ut igjen, ikke bare i Judea, hvor ondskapen hadde sin opprinnelse, men også i Roma, hvor alt som er avskyelig og skammelig i verden samler seg og får tilhengere."*
- *"Først ble de som innrømmet å være kristne arrestert, ... De ble ikke bare straffet for ildspåsettelse, men for sitt hat mot menneskeheten. Deres henrettelser ble gjort til underholdning: noen ble kledd i dyreskinn og revet i hjel av hunder; andre ble korsfestet; andre igjen brent levende for å tjene som nattlig belysning i keiserens hager."*

Hva var årsaken til denne raske spredningen?

2. Forfølgelse - disiplene

Korsfestet:

Jakob, Jesu bror – i år 62 e. Kr (Josefus)
Peter, Andreas, Filip, Bartolomeus, Simon
Halshogget:
Jakob (Johannes´ bror) i år 40 e.Kr (Apgj 12,2)
Paulus
Stikkvåpen: Matteus, Tomas

Hva var årsaken til denne raske spredningen?
2. Forfølgelse – i kunsten
Ignasius fra Antiokia
Brev til romerne (kap. 7):
«La ild og kors, flokker av ville dyr, sønderslåelse av ben, lemlestelse av lemmer, knusing av hele kroppen og djevelens onde pinsler komme over meg – så lenge jeg bare kan få vinne Kristus.»
Hva førte til denne raske spredningen?
2. Forfølgelse
Justin Martyr (ca. 100–165 e.Kr.) Kristen filosof og martyr
I sine *Apologier* beskriver han hvorfor kristne ikke fryktet døden: «Du kan drepe oss, men du kan ikke skade oss. For vi vet at etter døden venter oss evig liv.» – *Apologi I*, kap. 2

Hva førte til denne raske spredningen?
2. Forfølgelse

- **Martyrdommens vitnesbyrd**
  De kristnes villighet til å lide og dø for sin tro (som martyrer) gjorde kraftig inntrykk på mange og bidro til å styrke troens gjennomslagskraft.

Hva var årsaken til denne raske spredningen?
2. Forfølgelse – ikke lovlig religion
Kristendommen var i **praksis ulovlig,** fordi den **ikke ble godkjent som en lovlig religion, slik jødedommen var (religio licita)**. Dette fordi:

- **De nektet å tilbe keiseren eller ofre til romerske guder**, noe som ble sett på som illojalt og opprørsk. Jødene hadde fått en avtale med keiser Augustus om å be **FOR** keiseren og ikke **TIL** keiseren. (Dette ble godtatt fram til Caligula nektet, og dette startet jødeopprøret i 66-73 e.Kr. med ødeleggelse av tempelet)

- **Hemmelighetskremmeri**: Kristne samlinger i hjemmene vekket mistanke. **Plinius den yngre (romersk forfatter)** skrev til keiser Trajan ca. år 112 e.Kr. om kristne: «De samles før daggry, synger hymner til Kristus som til en gud…» (*Plinius, Brev 10.96*)

- **Rykter og misforståelser**:
  -kannibalisme (misforståelse av nattverden)
  -incest (fordi de kalte hverandre «bror» og «søster»)

I dag

- Over 309 millioner kristne lever under *svært høy* eller *ekstremt høy grad* av forfølgelse
- 1 av 8 kristne på verdensbasis lever under forfølgelse
- Hver uke blir 86 kirker angrepet
- Hver dag blir 13 kristne drept for sin tro

(World watch list)

TIL SAMTALE

- Hvordan reagerer vi i dag når vi møter motgang og «forfølgelse»?
- Fortsetter vi å fortelle om Jesus og markere at vi er kristne?
- Holder vi munn?
- Snakker vi oss bort fra stridspunktene?
- Eller hva gjør vi? og hvorfor?

Hva var årsaken til denne raske spredningen?

3. Infrastruktur og språk

Bruk av romersk infrastruktur og gresk språk

Det romerske veinettet, sjøruter og et relativt fredelig rike (Pax Romana) gjorde det lettere å reise og kommunisere.

Kristendommen ble formidlet på gresk, som var det dominerende språket i

Øst-Romerriket, og senere også på latin.

Hva var årsaken til denne raske spredningen?

4. Et revolusjonerende og frigjørende budskap

Læren om **menneskelig likeverd** var attraktiv, særlig blant de fattige, kvinner, slaver og andre undertrykte grupper.

Kvinnenes stilling i Romerriket/Hellas

Jenter lite ønsket - infanticid

- Uønsket svangerskap – abort
  bestemt av menn

Brev fra Oxyrhynchus, 1. årh. f.Kr., er skrevet av en mann til sin gravide kone: «Hvis du føder før jeg kommer hjem, hvis det er en gutt, behold ham; hvis det er en jente, sett henne ut.»

Didaké 2:2 (tidlig kristen skrift, ca. år 100 e.Kr.)

«Du skal ikke drepe et barn ved abort eller drepe det som er født.»

Kvinnenes stilling i Romerriket/Hellas (Rodney Stark)

Jenter lite ønsket - infanticid

- Uønsket svangerskap – abort
  bestemt av menn
- Mye utroskap/skilsmisse
- Romerriket/greske riket:
  Kvinneunderskudd
- Dette ga færre barn

Annet menneskesyn

Seneca *(4 f.Kr.–65 e.Kr.) – I Epistulae Morales 47.10–12 kritiserer Seneca den vanlige praksisen blant rike romere:*

"Vi kaster bort gamle og syke slaver, .. vi driver dem bort og overlater dem til å sulte – ikke fordi de har gjort noe galt, men fordi de ikke lenger kan være til nytte. Vi behandler menneskelige vesener som vi gjør med gamle klær og ødelagte redskaper – vi kaster dem bort."

Annet menneskesyn
Kvittet seg med skrøpelige/syke
De kristne tok seg av skrøpelige og syke
(jfr koppe-epidemien i år 165 e.Kr)

Hva var årsaken til denne raske spredningen?
5. Paulus sine misjonsreiser
Paulus
Født i Tarsos i Kilikia – tyrker
Teltmaker
Jøde
Fariseerslekt
Romersk borger ved fødsel
Utvalgt av Gud til misjonær

Hva var årsaken til denne raske spredningen?
5. Paulus sine misjonsreiser
UTGANGSPUNKT FOR PAULUS' FØRSTE MISJONSREISE- år 45-49
Apg 11,26 Det var i **Antiokia** disiplene for første gang ble kalt «**kristne**».
Apg 13,1 I menigheten i Antiokia var det noen profeter og lærere: Barnabas og Simeon med tilnavnet Niger, Lukius fra Kyréne, Manaen, pleiebror til landsfyrsten Herodes, og dessuten Saulus.

Hva var årsaken til denne raske spredningen?
5. Paulus sine misjonsreiser
UTGANGSPUNKT FOR PAULUS` FØRSTE MISJONSREISE- år 45-49
En gang mens de feiret gudstjeneste for Herren og fastet, sa Den hellige ånd: "Ta ut Barnabas og Saulus for meg, så de kan gå til den oppgaven jeg har kalt dem til. «Etter faste og bønn la de hendene på dem og lot dem reise. (Apg 13,3)

Paulus sin misjonsstrategi
1. Prioriterte knutepunkter

Paulus prioriterte store byer som var økonomiske, politiske og kulturelle sentre – som Antiokia, Efesos, Korint, Athen og Roma. Disse byene fungerte som strategiske utgangspunkt hvor evangeliet kunne spre seg videre ut til omkringliggende regioner.

Paulus sin misjonsstrategi
2. Tilpasset budskap
Paulus var fleksibel og tilpasset seg målgruppen:
"For de svake har jeg blitt svak, for å vinne de svake. For alle er jeg blitt alt, for i alle fall å frelse noen." (1. Kor 9,22)
I Athen, for eksempel, tok han utgangspunkt i gresk filosofi og deres "ukjente gud" (Apg 17). Han brukte det folk kjente til for å bygge bro til evangeliet.

Paulus sin misjonsstrategi
3. Begynte i synagogene
4. Debatt og diskusjon var vanlig i synagogen

- Synagogen var et **sted for samtale**, og Paulus benyttet seg av dette

Paulus sin misjonsstrategi
4. Menighetplanting
- Timoteus 1:3:«Da jeg dro til Makedonia, ba jeg deg bli igjen i Efesos for at du skulle pålegge visse folk å ikke fare med fremmed lære…»
- Titus 1:5:«Jeg lot deg bli igjen på Kreta for at du skulle ordne opp i det som gjensto og innsette eldste i byene, slik jeg påla deg.»

Paulus sin misjonsstrategi
4. Menighetplanting
Paulus sin misjonsstrategi
- Rom 16,3-5 Hils Priska og Akvilas, mine medarbeidere i Kristus Jesus……Hils også menigheten som samles i huset deres.

Paulus sin misjonsstrategi
5. Teamarbeid
Paulus reiste sjelden alene. Han samarbeidet med andre, som Barnabas, Apollos, Silas, Lukas, Timoteus, Priskilla og Akvilas. Dette skapte kontinuitet

og fellesskap i arbeidet.

- 1 Kor 3,6 Jeg plantet, Apollos vannet, men Gud ga vekst.

Paulus sin misjonsstrategi

5. Teamarbeid

Han underviste sine medarbeidere i å undervise andre

- 2 Tim 2,2 Det du har hørt av meg i mange vitners nærvær, skal du gi videre til pålitelige mennesker som er i stand til å undervise andre.

Paulus sin misjonsstrategi

5. Teamarbeid

Menigheten i **Kolossai** grunnlagt av Paulus sin medarbeider **Epafras**

Kol 1,7 Det var dette dere fikk lære av vår kjære medarbeider Epafras, som er en trofast Kristi tjener for dere.

Fil. 2,25 Jeg har også funnet det nødvendig å sende Epafroditus tilbake til dere. Han er min bror, medarbeider og stridskamerat, og han var deres utsending som skulle hjelpe meg med det jeg trengte.

Kol 4,12-13 Han er en Kristi Jesu tjener og kjemper alltid for dere i bønn. … Jeg kan være vitne på at han strever og arbeider for dere og for dem som er i Laodikea og Hierapolis

Filem 1,23 Epafras, min medfange for Kristi Jesu skyld, hilser deg,

Paulus sin misjonsstrategi

6. Teltmakerstrategi

- Han forsørget seg selv gjennom håndverk, noe som ga ham frihet og troverdighet.
- 1 Tess 2,9 For dere husker, søsken, hvordan vi strevde og slet. Vi forkynte Guds evangelium for dere samtidig som vi arbeidet natt og dag for ikke å være til byrde for noen av dere.
- 2 Tess 3,8 og vi fikk heller ikke mat hos noen uten å betale. Vi arbeidet natt og dag, vi strevde og slet for ikke å bli til byrde for noen av dere.

Paulus sin misjonsstrategi

7. God kommunikasjon - Bruk av brev

- Når han ikke kunne være til stede fysisk, skrev han brev for å undervise,

korrigere, og oppmuntre menighetene.

- Kol. 4,16 Når dette brevet er lest opp hos dere, så sørg for at det også blir lest opp i menigheten i Laodikea, og at brevet fra Laodikea også blir lest opp hos dere.

Paulus sin misjonsstrategi

8. Forbønn for menighetene

- **Romerne 1:9–10** «For Gud, som jeg tjener i min ånd i evangeliet om hans Sønn, er mitt vitne på hvor uopphørlig jeg nevner dere i mine bønner, alltid idet jeg ber om at jeg omsider ved Guds vilje en gang må få komme til dere.»
- **1. Korinterbrev 1:4** «Jeg takker alltid min Gud for dere, for den nåde han har gitt dere i Kristus Jesus.»
- **Efeserne 1:16–17** «Jeg holder ikke opp med å takke Gud for dere når jeg nevner dere i mine bønner, og jeg ber om at vår Herre Jesu Kristi Gud, herlighetens Far, må gi dere visdoms og åpenbarings Ånd, så dere lærer ham å kjenne.»
- **Filipperne 1:3–5** «Jeg takker min Gud hver gang jeg tenker på dere. Og alltid når jeg ber, gjør jeg det med glede for dere alle, fordi dere har hatt fellesskap med meg i evangeliet fra den første dag og helt til nå.»
- **Kolosserne 1:3, 9** «Vi takker alltid Gud, vår Herre Jesu Kristi Far, når vi ber for dere…»
  «…Derfor har vi heller ikke holdt opp med å be for dere helt fra den dagen vi fikk høre om dere.»
- **1. Tessalonikerbrev 1:2** «Vi takker alltid Gud for dere alle når vi nevner dere i våre bønner.»
- **2. Tessalonikerbrev 1:11** «Derfor ber vi også alltid for dere at vår Gud må gjøre dere verdige til sitt kall…»

Paulus sin misjonsstrategi

9. Oppfordrer til forbønn

- **Romerne 15:30–32** «Jeg formaner dere, brødre, ved vår Herre Jesus Kristus og ved Åndens kjærlighet, at dere kjemper sammen med meg i bønn til Gud for meg, at jeg må bli fridd fra dem i Judea som ikke vil tro, og

at mitt ærend til Jerusalem må bli godt mottatt av de hellige.»

- **2. Korinterbrev 1:11** «…også dere må hjelpe til med bønn for oss, slik at det fra mange munner blir takket for den nåde vi har fått.»
- **Efeserne 6:18–20** «…Be alltid i Ånden… og be også for meg, at det må bli gitt meg ord når jeg åpner min munn, så jeg frimodig kan gjøre evangeliets hemmelighet kjent…»
- **Kolosserne 4:3–4** «Be også for oss, at Gud må åpne en dør for Ordet, så vi kan forkynne Kristi mysterium… Be at jeg må gjøre det kjent slik jeg bør.»
- **1. Tessalonikerbrev 5:25** «Brødre, be også for oss!»
- **2. Tessalonikerbrev 3:1–2** «Til slutt, brødre: Be for oss, at Herrens ord må få fritt løp og bli herliggjort… og at vi må bli reddet fra vrange og onde mennesker.»
- **Filemon 1:22** «Samtidig, gjør i stand et gjesterom for meg! For jeg håper at jeg ved deres bønner skal bli gitt dere.»

Paulus sin misjonsstrategi

10. Rikelig med Guds ord

Kol 3,16 La Kristi ord få rikelig rom hos dere! Undervis og rettled hverandre med all visdom, syng salmer, viser og åndelige sanger til Gud av et takknemlig hjerte.

- Hvilke av Paulus sine strategier er vår menighet god på?
- Hvilke av Paulus sine strategier er vår menighet dårlig på?
- Hvilke av Paulus sine strategier bør vi som menighet utvikle videre?